

duje, da se mora res naroden imenovati. — Čeravno je popolnoma resnična beseda učenega Haller-ja, da „skrivnost nature ne predere človeški um“, nas vendar ne smé plašiti, da bi ne sledili čedalje bolj po tem, kar je še skritega našim očém in našemu umu. — Da bi v vodi ugašeno oglje ali žegnana voda zoper vroke pomagala, ne vémo; le to je gotovo, da ne škoduje. Zoper vroke živinske rabljeni pomočki pa so gotovo neumne vraže. Po Dr. Ennemoz-ju bi mogel „mezmerizem“ pomagati; al to zdraviloslovje je dosihmal še tako nepopolno, da se ne vé, kje resnica jenja, kje pa se kvanta začne.

Zdravilne drobtinice.

Mi smo gotovo zadnji, da bi podpirali mazaštvo ali pačuhstvo; če tedaj oznanimo včasih kakošno zdravilsko drobtinico, je taka, da ne more nikoli v škodo biti; včasih je pa v sili treba pomoči. Naj sledijo tedaj sledeče nedolžne zdravila, ktere so se že večkrat dobro poterdile.

Če ti kri zlo iz nosa teče in ne pomaga merzle vode nosljati ali merzlih okladkov na tilnik pokladati, derži si pod nos enmalo cufanja, ki si ga namočil v koprivnem soku, ki se napravi, če se sirove (frišne) stolčene koprive izžmejo. — Zoper zanohtnico pomaga, če vzameš belo čebulo, jo spečeš celo, še prav gorko prerežeš in na boleči perst položiš. — Na lišaje pokladaj skoz en teden trikrat na dan kosček frišne (ne osoljene) slanine ali špeha. — Zoper kurjeočesa vzemi bele čebule, namoči jo dobro v kisu (jesihu) in vsaki večer jo oveži na kurje okó; v malo dneh ga moreš potem izpraskati. — Te boli zob, kaní na pavolo 2 ali 3 kapljice kloroforma, ki se v apoteki dobí, in vtakni jo v uho tiste strani, kjer te zob boli; če ne jenja, stori še enkrat. — Če imaš tisto terdovratno glavoboljo, ki se migréna imenuje, ktera ljudi včasih veliko let nadlegova, da jih cel dan cela glava boli ali le po eni strani in se človeku včasih želodec vzdiguje, vzemi enmalo kafre, v prah zmlete, zavij jo v kosček mušlina ali pavole, in vtakni jo v obé ušesi. Neki angležk mornarsk oficir, ki je 15 let terpel za to boleznijo in mu je nobeden ni mogel pregnati, terdi, da tako rabljena kafra gotovo pomaga. — Zoper ozeblino je virtemberžka vlada fajmoštru Wahlerju iz Kupferzella sledeče mazilo odkupila in potem očitno razglasila: 24 lotov koštrunovega loja (Hammeltalg), 24 lotov sala (Schweinschmalz) in 4 lote tistega železnega praha, ki se „Englischroth“ ali „Eisenoxyd“ imenuje (menda bi bila rija tudi dobra) se v železni posódi, z železnim količkom vedno mešaje, tako dolgo kuha, da je maz popolnoma černa; potem se pridene 4 lote benečanskega terpentina, 2 lota bergamotnega olja in 2 lota z laškim oljem dobro vribanega armenskega bolusa (armenischer Bolus). Ta maz se namaže na platno in vsaki dan poklada na ozeblino, ktero ozdravi, če so noge ali roke po nji že tudi zlo razpokane.

Narodne stvari.

Čertice iz starodavnih časov.

Kakor smo v 17. listu „Novic“ brali, je bil pri starih Slovencih bogu Kurent-u posebno torek posvečen. V pesnički dolini na Štajarskem pa se sliši pravlica, da torek je bil nekdanj posvečen boginji Torkli. Ta boginja je bila strašna; stanovala je na diljah pri dimniku, in ubila je vsakega, kdor je ponoči na hram prišel. Ženske so ji torek tako praznovale, da se niso upale ta dan prati. Enkrat ste dve ženski pri nekem hramu zvečer prele; ena sprede svojo kodeljo in reče drugi: „idi mi po drugo kodeljo.“ Tota gre; ker pa dolgo ne prinese, jo pozove ona v hiši: „nesi že!“ Na to se sliši z dil glas: „naj posteržem.“ Ker ženska s kodeljo le noče priti, ji ona v hiši zopet reče: „nesi že.“ In spet se čuje glas: „naj posteržem.“ In tretjič reče ona

v hiši: „nesi že!“ Ali zdaj je priletela skoz odperte duri v hišo narpred glava one ženske, ki je na dilje šla, potem pa kost za kostjo. Torkla jo je ubila.

Ravno v tem kraji sem nekdanj pri pastirjih vidil, kako so si kurili, krompir, repo, koruzo pekli in veseli okoli ognja skakali. Če pa jim je ogenj ugasniti hotel, so pihali, in da bi se jim v oči ne kadilo, ter so kričali: „Dim ta idi, ta idi, tam gospodje ribe jejo, sém pa kosti mečejo.“

Tedaj se najde tudi tukaj sled tiste vere, da je ogenj bil, kakor gosp. Terstenjak v 21. listu letošnjih „Novic“ piše, pri starih Slovencih požrešna, žereča, gladovna in nikdar sita žival. Koloman Mulec.

Franjo Jukić.

Gotovo bo naše bravece mikalo brati nekoliko čertic iz življenja in delavnosti tega mučenca kristjanstva in rodoljubnosti.

Jukić se je rodil 8. serpnja 1818 v Banjaluki. V svojem 16. letu je stopil v frančiškanski red; v fojničkem samostanu si prisvoji naj potrebniše gimnazialne nauke, se podá potem v Zagreb, uči tukaj 1. red modroslovja, drugzega in perva dva bogoslovja pa v Sabarii (Steinamanger) in doverši poslednja dva v Vesprimu. Dopisaval je naj perva v zagrebačko „Danico“ v „Srbski narodni list“ v „Srbsko-dalmatinski magazin“ in v „Kolo“. Knige pa, ktere je sam izdal, so sledeče: a) Vicića F. Vice pesme duhovne za sve poglavite svetkovine“ u Splitu 1844; b) „Čuića F. Mihovila život Jsusakrsta po Kalmetu iz taljanskoga priokrenuto.“ U Splitu 1848; c) „Bosanski prijatelj“, časopis sadržavajući potrebite koristne i zabavne stvari, svezak 1. i 2. u Zagrebu 1850 i 1851 (skoro bode 3. zvezek izdal) d); pod imenom Slavoljuba Bosnjaka „Zemljopis i povjestnica Bosne“, u Zagrebu 1851; e) „Početak pismenstva i napomena nauka krstjanskoga“, treće izdanje u Zagrebu 1854; f) „Bogoljubni način mnogo koristan slišati svetu misu s drugim različitim molitvama na hvalu i slavu božju“, u Zagrebu 1855.

Jukić ima posebno veliko za dogodivščino in literaturo jugoslavensko važnih rokopisov, ktere je večidel po Bosni nabral; gotovo bi že davno natisnjeni bili, ako bi se ne bil moral z vsemi protivnostimi življenja boriti in od nemila do nedraga po svetu terkati. Od Omer paša v ječo veržen je celih šest mescov v Banjaluki in Serajevem pri suhem kruhu in merzli vodici nedolžen stradal naj večjega blagra človeškega prostosti. Sedaj živí v Slavonii, prognan od turške sile iz svoje domovine Bosne, za ktero si je toliko zaslug pridobil.

Franjo Jukić je lep izgled marljive delavnosti v vinogradu Gospodovem in narodnem. Zares se naše duhovstvo za oblaživanje duševnih krepost naroda našega veliko trudi, in gotovo je to najplemenitnejši namen na svetu. Po celi domovini naši so kakor varhi razpostavljeni; na slemena naših gor, na grebene naših planin, v najsamotniše kraje, v ktere le malokdaj ptuja noga stopi, pelje jih njih uzvišena dolžnost. V tem blagem poklicu se jim ponuja tudi lepa priložnost, nabirati narodne pesmice, pravlice, poslovice, zapisovati narodne običaje, maloznane besede, starine itd., ker to so živi doneski za naše narodopisje (Ethnographie). Mnogo je še gradiva dragocenega v narodu; dajmo, da ga rešimo pozabljenja, in si zaslužimo zahvalo svojih vnukov! K. Ž.

Etimologične drobtinice.

Nabral Davorin Terstenjak.

1. Kandersica.

Že večkrat sem omenil, da za razlago izvirnega pomena lastnih in osebnih imen nam lepo služi jezik sanskritski; tako pri imenu rečice Kandersica. Naša dika, slavni Valvasor, piše od te rečice: „Canderschiz

(Kanderschiza) wässert sich aus lauter Brunnquellen zwischen hohem Gebirge“ itd. („Ehre des Herzogthums Krain“ str. 151). In kanderšica zares pomenuje to kar: studenčnica. V sanskritu najdem Kun'd'a „Brunnen, studenec“ (glej Lassen „Indische Alterthumskunde.“ I., 179).

2. Belkla — Beukla.

Valvasor („Ehre des H. Kr.“ str. 150) piše: „Es gibt auch einen See zu Beukhla, dieser See oder Pfuhl im leimigen Boden“ itd. V sanskritu dosadaj nisem še našel sorodne besede, al v keltščini pomenila je beseda bêl, mužo „Morast“ (glej Adelung „Aelteste Gesch. der Deutsch.“ str. 247). — Zavoljo suffixa primeri ženske imena: Cinkla od možkega Cinke, Mokošla, ime boginje vode, od možkega Mokoš itd.

3. Bled.

V arjanskih jezicah nahajamo mnogokrat, da poznamlovanja za barve se rabijo tudi za poznamlovanja za vodo; na primer: latinski albus, starovisokonemški: alba, voda, (Graff „Althochdeutsch. Sprachschatz“ I., 243), albiz, elbiz, beli ptič labud. Tako tudi v sanskritu izrazuje palita „blassgrau“ in iz te korenike je palva, jezero, ribnik. (Benfey „Griech. Wurzellex.“ I., 81). In čudovito! v slovenščini nahajamo enake misli bled „blass, grau“ in Bled ime jezera.

4. Kanomla, Samovica in Sura.

Na Kranjskem tečejo rečice Kanomla, Samovica in Sura. Za razlago teh imen bi navedel sansk. koreniki: kan „ire“ in sam, „agitari“. Od Sure — Sore sem že rekel, da v sanskritu sura naravnost pomenuje vodo od korenike su „stillare“. Cerkvoslovenščina je še ohranila besedo surov „humidus“.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz slovenograške doline 29. marca. — b. — Brali smo unidan v „Novicah“ (v 23. listu), da železnica iz Maribora na Koroško bi imela „ne na levem, prijaznem, ampak na desnem obojnem in zimskem bregu Drave iti, in to le zatega voljo, da gré memo Prevalj“. Meni, ki te verstice pišem, je sicer vse eno, naj si gré železnica na levem ali desnem bregu ali pa po sredi Drave, — povedati pa le vendar moram, da modrim in zvedenim možem na Štajarskem, ki bivajo blizo Drave in poleg meje Koroške, in dotični svet in légo dobro poznajo, so čisto nasprotnih misel in jim omenjene verstice „Novic“ merzijo. *) Na desnem bregu Drave bi imela železnica le zavolj Prevalj iti, to je, pravijo, [nepravilno in derzno govorjenje. Prevalje, naj izdatniše fužine, ki ne le v svoji in sosednih kronovinah, temuč po celem cesarstvu slovijo, si z železnico kaj veliko opomorejo, to je res, in vsak jim to srečo privošuje. Da bi pa imela zavolj Prevalj železnica na desnem bregu Drave iti, to ni res, — temuč zato bi imela tukaj iti, ker na unem (levem) bregu bi se mogla vélika cesta večkrat prelagati, in to bi bilo silno težavno, v mnogem oziru nevarno in bi obilnih stroškov prizadjalo. Zavolj manjše težavnosti in zavolj manjših stroškov pojde železnica po desnem bregu, Prevalje pa so v tem nedolžne, čeravno se vé da tega vesele. Naj si pa že po desnem ali levem kraji gré, si niso lavantinski dol, Pliberg in drugi večji kraji nič v škodi, ker imajo enako daleč v Dravberg in v Vlekovec. Tudi prideluje Slovengradec in drugi kraji na desnem bregu obilno premoga (kamnenega oglja), na levem bregu ga pa neki ni noter do Marburga nič, in to je tudi kaj. Iz tega se vidi, da tista „le zavolj Prevalj“ je bosa, in da iz več modrih ozirov in tehtnih uzrokov ima železnica na desnem kraji iti; kar je po najnovejših novicah že gotovo.

*) Zatega voljo brez vse zamere „audiatur et altera pars.“ Vred.

Iz Tersta smo zvedili, da to, kar se je dolgo pričakovalo — pogojzdevanje Krasa — se je že pričelo; 30. dan p. m. so v občini Komenski in Nabrezinski slovesno zasadili perve drevesa. Drugi pot več od tega.

Iz Ljubljane. Slišali smo te dni, da vsled najvišjega ukaza se ima vožnja za poskušnjo (Probefahrten) po železnici ljubljansko-teržaški že 15. dan prihodnjega mesca maja začeti. — Kolikor smo dosedaj iz raznih krajev Krajnskega zvedili, stoji ozimina večidel prav lepo; le pozneje v jeseni vsejane žita, ker se niso dovolj ukoreninile, še nekoliko medlijo, pa je upanje, da si bojo nektere še pomogle. Miši so pa hudo razsajale.

Novičar iz raznih krajev.

Nova postava, veljavna za vse deželjske cesarstva razun lombardo-beneškega kraljestva, Dalmacije in vojaške Krajine, določuje, kako imajo sodnije razsojevati zadeve deležnikov, ki so z drugimi skupaj živeli v rudarijske bukve vpisane pravice kakega rudnika, pa hočejo stopiti iz družbe. Obravnana in rzsodba takih odstopkov gré rudarijski sodnji 1. stopnje. — Vélika cesarska barka „Novara“, ktera bo z mnogimi učenimi možmi jadrala okoli sveta, bo odrinila iz Tersta o Veliki noči. Vzela bo s sabo tudi mnogoverstnega blaga in obertnijskih izdelkov našega cesarstva na ogled ptujim tergovcem po širocem svetu, kar bi utegnilo v velik dobiček biti domači kupčiji. — Barka z romarji v Jeruzalem je po prestanem silnem viharji srečno dospéla v Korfu. — Iz družega pisma, ki ga je o razporu avstrijsko-sardinske vlade ne davnej pisal predsednik avstrijskega ministerstva v Turin cesarskemu poročniku, da ga bere sardinskemu ministru, se vidi, da prizanesljivše ne more nobena vlada ravnati; avstrijska vlada — se bere v tem pismu — ne more dovoliti, da bi nje poročnik še dalje ostal v deželi, kjer mora vsaki dan slišati in brati nespodobne zabavljičice zoper svojo vlado; ona mora tedaj pozvati svojega poročnika nazaj; sardinskemu poročniku pa ne brani, da bi ne ostal na Dunaji, ako hoče ostati, pa on tudi lahko ostane, ker se pred njegovimi očmi ne godijo nobene takošne nespodobne sardinski vladi, kakor v Turinu avstrijski. Vladni list „Oest. Corr.“ piše o tem razporu sledeče: „casarska vlada bo čakala, kaj se bo dalje godilo, in iz tega se bo vidilo: ali je sardinski vladi mar za prijazniše obnašanje, ali pa jo je volja, sedanje pritožbe pomnožiti še z novimi. — Sliši se, da edino to še overa konec švajcarsko-pruske pravde, da pruska vlada terja 2 milijona frankov v povračilo tistih grajšinskih dohodkov, ki jih pruska po prekucii od leta 1848 iz Neuenburga ni več prejela. — Za Palmerstona in njegovo ministerstvo grejo nove volitve tako po volji, da bojo sami v jamo padli, ktero so njemu kopali. — V Černogori se pripravljajo hude prekucije; gotovo je sedaj, da je dežela v dvé stranki razcepljena: Černogorcem stare korenine ni po volji „svetni knez“, oni hočejo „vladika“ imeti, in niso zadovoljni, da je knez cerkvi vzel njene dohodke; — knezova ali novočernogorska stranka pa je uni, se vé da na vso moč nasproti. Knezov brat in sedaj začasni oblastnik Mirko nek grozovito preganja nasprotno stranko. Častitljivi predsednik starašinstva in knezov stric Juri Petrović je zapustil z rodovino svojo Cetinje in rodovino pustivši v Kotru se je podal na Dunaj, kjer je bil 28. p. m. o zadevah svoje domovine pri ministrih grofu Buol-u in baronu Bach-u. Sliši se, da tudi knezovega tajnika gosp. Medakovića, ki je ob svojo službo prišel, so, vsled telegrafnega pisma iz Pariza, na Dunaj v zapor peljali; zakaj? Archimandrit iz Ostroga se je s pritožbo podal v Carigrad. Očitne so po vsem tem velike homatije v mali deželici.